

BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI: FRANSA VE İNGİLTERE ÖRNEKLERİ*

REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES: THE CASE OF FRANCE AND ENGLAND

МОДЕЛИ РЕГИОНАЛЬНОГО АГЕНСТВА РАЗВИТИЯ ФРАНЦИИ И АНГЛИИ

Ali APALI**
Rıfat YILDIZ***

ÖZET

XX. yy'ın ikinci yarısında Avrupa Birliği (AB)'nin kalkınma anlayışında değişiklikler meydana gelmiştir. Maddi refahın artırılması, yoksullukla mücadele ve üretim faktörlerinin daha etkin şekilde kullanılması olarak tanımlanan ulusal kalkınma anlayışından uzaklaşmaya başlanmış; bunun yerine bölge sorunlarını tespit edip, bu sorunları bölge potansiyelini kullanarak çözmeye çalışan bölgesel kalkınma anlayışı kabul görmeye başlamıştır. Bu sürecin doğal sonucu olarak Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, bölgesel kalkınmayı sağlamak için bazı araçlar geliştirmişlerdir. Bu araçların en önemlilerinden biri, bölge sorunlarını, bölge kaynak ve potansiyellerini kullanarak çözmeyi hedefleyen, bunu yaparken kamu, özel ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile işbirliği halinde olan "Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA)"dır. AB'ye üyelik sürecinde, tüm aday ülkelerin bölgesel dengesizliklere karşı mücadele edebilmeleri için, kalkınma ajanslarını kurmaları AB tarafından gerekli görülmekte ve desteklenmektedir. Bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırmak ya da minimum seviyeye indirmek amacıyla kurulan bölgesel kalkınma ajansları, bu çalışmanın genel problem alanını oluşturmaktadır. Ayrıca AB ülkelerinden İngiltere'de bulunan North West Kalkınma Ajansı ve Fransa'da faaliyet gösteren Alsace Kalkınma Ajansı uygulamalarının sistematik olarak incelenmesi bölgesel kalkınma konusunda faaliyet gösteren veya yeni faaliyet gösterecek kalkınma ajanslarına katkı sağlamak, çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Kalkınma Ajansları, Alsace Kalkınma Ajansı, North West Kalkınma Ajansı

---

* Bu çalışma "Bölgesel Kalkınma Ajansları ve İzmir Kalkınma Ajansı Örneği" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğr.Gör.Dr. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, ali.apali@ikc.edu.tr

*** Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ABSTRACT

Change occurred in The European Union (EU)'s understanding of development in the second half of the 20th century. It has begun to move away from the conception of national development defined as increase in material welfare, struggle against poverty and usage of production factor more efficiently; instead, identify regional problems and by using regional potential solving these problems approach were started to be recognized. As a natural consequence of this process, the European Union (EU) countries, developed some to ensure regional development. The most important one of the setools is, Regional Development Agencies (RDA), aiming to solve regional problems by using regional potential with the cooperation of public, private and non-governmental organizations (NGO). In the process of EU accession, it is required and supported by EU that every candidate country has to establish regional development agencies in order to struggle against regional imbalances. Regional development agencies, established to move regional imbalance or minimize it, are the main constituents of this study. Also, this study aims to make contribution to agencies already active in regional development, and to establish development agencies by systematic investigation of the application made by development agencies such as North West Development Agency in U.K and Alsace in France from EU countries.

KeyWords: Development, Regional Development, Regional Development Agencies, Alsace Development Agency, North West Development Agency

АННОТАЦИЯ

Во второй половине XX-го века произошли изменения в региональном развитии Европейского союза. Увеличение материального благополучия, борьба против бедности и эффективное применение факторов производства, отдалило от понятия национального возрождения и определив региональные проблемы, на первый план перенёс понятие регионального возрождения. В связи с этим страны Евросоюза, с целью возрождения регионов начали развивать некоторые средства. Среди них следует отметить агентства регионального развития, в сотрудничестве с неправительственными организациями. ЕС поддерживает указанные агентства. В статье рассматривается деятельность Агентств регионального развития из Англии North West и Франции Alsace.

Ключевые слова: развитие, региональное развитие, агентства регионального развития, North West, Alsace.

1. GİRİŞ

İkinci Dünya savaşı sonrası hem ulusların kalkınma anlayışında hem de bilim dünyasının kalkınma politikalarında farklılıklar meydana gelmiştir. Ulusların kalkınmasının, tek başına merkezi hükümet politikalarıyla gerçekleşmeyeceği, bölgesel kalkınmanın da gerekliliği anlaşılmıştır. Bu yüzden ülkeler ve bilim dünyası bölgesel kalkınma politikaları üretmeye başlamışlardır. Bölgesel kalkınma yaklaşımının, ülkenin kalkınma politikalarında yer almaya başlamasıyla, yerel/bölgesel dinamiklerin rolü de ortaya çıkmıştır. Dinamiklerin kalkınma sürecinde rol oynaması, bazı kurumsal yapılanmaları da beraberinde getirmiştir. Bölgesel kalkınmada bölge dinamiklerinin görev

alabilmesi için oluşturulan kurumsal yapılanmalardan birisi, “Bölgesel Kalkınma Ajansları”dır.

Bölgesel kalkınma ajansları, Avrupa’da ilk olarak 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Farklı türlerde kurulan ajanslar sırasıyla Batı Avrupa, Orta Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerine XX. yy’ın ikinci yarısında hızlı bir şekilde yayılmıştır. Avrupa ve Fransa’nın ilk kalkınma ajansı olarak kabul edilen Alsace Kalkınma Ajansı ve 2000’li yıllara gelindiğinde faaliyetlerine başlayan North West Kalkınma Ajansı’nın birbirinden farklı özellikleri bulunmaktadır. Bu farklılıklarına rağmen kalkınma ajanslarının temel amacı doğal olarak bölgelerinin kalkınmalarını sağlamaktır.

2. KALKINMA KAVRAMI

Kalkınma, iktisat disiplininin yanında sosyoloji, siyaset ve kamu yönetimi gibi sosyal bilimlere de ilgilendirmektedir. Kalkınma kavramı, ulusların gelişimine uygun olarak farklı dönemlerde farklı anlamları bünyesine dahil eden bir kavramdır. Örneğin, Marks’ın toplumsal değişimin nedenlerinin izahıyla, Milner’in izahı arasında büyük farklar bulunmaktadır. “Marks kalkınmayı tarihsel şartlardaki değişimlerle açıklarken, Milner kalkınmayı, o dönemdeki hükümet faaliyeti olarak değerlendirmektedir” (Yavilioğlu,2002: 60).

En dar anlamıyla kalkınma, ulusun her yönüyle arzu edilebilir bir seviyeye gelmesidir.Ya da kalkınma, “maddi refahın artırılması, yoksulluğun kökünün kurutulması, üretimde kullanılan girdiler ve elde edilen çıktılarının kompozisyonun değiştirilmesi gibi süreçleri içerir” (Berber, 2004: 9). Yani kalkınma salt üretimin ve kişi başına düşen milli gelirin artırılması demek olmayıp, az gelişmiş bir toplumda iktisadi ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi, yenileştirilmesidir. “Kişi başına düşen milli gelirin artmasının yanında, üretim faktörlerinin etkinlik ve miktarının değişmesi, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının artması gibi yapısal değişiklikler kalkınmanın temel öğeleridir” (Han ve diğ., 2006: 2). Anlaşılacağı üzere kalkınmışlık seviyesi, toplumun niteliksel değerlerinin yanı sıra, niceliksel olarak da sahip olduğu değerlerde meydana gelen iyileşmeyi ifade etmektedir.

3. BÖLGE VE BÖLGESEL KALKINMA

Etimolojik kökü Latince “regio: çevre alan” anlamına gelen bölge, farklı dönemlerde dönemin ihtiyacına göre farklı anlamları bünyesinde barındırmaktadır. Bölge tanımını yapabilmek için ekonomik, kültürel, etnik, yönetsel ve coğrafya açısından bazı unsurların tanım içerisinde yer alması gerekmektedir. En geniş anlamıyla “bölge, belirli kriterler bakımından homojen (mütecane) mekân parçası şeklinde tarif edilmektedir”(Erkal, 1978: 19). Bölge, bazen birkaç ilin birleşmesiyle meydana gelebileceği gibi, bazen metropollerini içine alan, bazen de AB gibi ülkeleri içinde barındıran çok geniş kara parçalarından oluşmaktadır. Bu bölünmenin temel amacı, bölgeye ayrılan kısmın kullanım amacının hangi yönde olacağıyla ilgilidir. Örneğin, “Avrupa Birliği’nde (AB)planlama bağlamında bölgeler kent ve metropol alandan, çok geniş kırsal bölgeye kadar çeşitli boyutlardadır” (www.ekutup.dpt.gov.tr).

Ülkelerin sınırları içerisinde ekonomik faaliyetlerin yapılabilmesi açısından bazı alanların birbirinden ayrılması gerekmektedir. Ekonomik alan diye adlandırılan budalanlar, daha çok ulusal kalkınma ve bölgesel kalkınma çalışmalarının yapılabilmesi açısından önemlidir. Ekonomik alan, o alanda yaşayan insanların refah seviyelerini yükseltmek açısından farklı teknikler kullanılarak bazı araçlar yardımıyla belirlenmektedir. “Ekonomik

alan kısaca ulusal planlamaya mekân boyutu dâhil edilerek belirli matrislerin ortaya konmasıdır” (Dinler, 2005: 72).

Bölge kavramının doğurduğu kavramlar arasında yer alan, bölgencilik kavramı iktisadi, toplumsal ve kültürel özellikleri ile bir bütün oluşturan, bir yörede oturanların doğal kaynak ve zenginlikleri kendi eliyle işletmeleri, kendi etkinliklerini kurmaları ve kendilerini yönetmeleri anlamına gelmektedir (Turan, 2005: 39). Bölgencilik kavramından türemiş olan diğer bir kavram ise bölgesel kalkınma kavramıdır. Bölgesel kalkınma, ülke bütününde yer alan bölgelerin, çevre bölgeler ve dünya ile karşılıklı etkileşimi ile oluşan bölge vizyonunu dikkate alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği temel ilke edinen ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik ve toplumsal potansiyellerin harekete geçirilmesi yoluyla bölge refahının yükseltilmesini amaçlayan çalışmalar bütünü olarak tanımlanabilmektedir (DPT, 2003: 250).

Bölgesel kalkınmayı bu tanımlardan yola çıkarak yeniden tanımlarsak bölgesel kalkınma, bölgenin katılımcılık ve sürdürülebilirliğin yer aldığı sosyal ve ekonomik potansiyelin aktif olarak rol oynamasıyla bölge refahının yükseltilmesidir. Bölgesel kalkınma, merkezi yönetimin yukarıdan aşağıya yaklaşımı yerine, bölgesel yerel aktörlerin katılımıyla sınırları çizilmiş ekonomik alanın, sanayileşmesi ve sosyal yapısının iyileştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Kalkınma ve bölgesel kalkınma kavramları ülkelerin bölge ve ülke politikasına göre farklı boyutlarda ortaya çıkmıştır. Son yüzyılda yeniden şekillenen kavramlar geleneksel ve yeni bölgesel anlayışları olarak ayrılabilir.

3.1. Geleneksel Ekonomik Kalkınma Politikaları

Dünyada 1929 yılında yaşanan ekonomik buhran, keynesyen politikalarının kabul görmesine neden olmuştur. II. Dünya Savaşı'na kadar devam eden dönemde devletin rolü ön plana çıkmıştır. Devlet eliyle yapılan büyük yatırımlar sayesinde istikrarlı bir ekonomik büyüme yaşanmıştır. Bu dönemde yapılan yatırımlarla bölgelerarasındaki eşitsizlikler en az seviyeye inmiştir. Ancak bu olumlu tablo savaşın patlak vermesiyle sona ermiştir.

XX. yy'ın ikinci yarısında uygulanan bölgesel politikalarda keynesyen anlayışından uzaklaşamamıştır. 1960'lı yıllarda standartlaşmış teşvik sisteminin esas alındığı devlet destekli keynesyen bölgesel politikalarının, dünyada az gelişmiş bölgede istihdam ve geliri arttırmasına yardımcı olsa da gelişmiş bölgelere kıyasla verimliliği arttırmada etkili olmadığı görülmektedir (Tutar ve Demiral, 2007: 66). 1970'li yıllara gelindiğinde, özellikle az gelişmiş ülkelerin ekonomileri dış şoklara karşı korumasız olduğu için kısmen başarı sağlanan girişimler de başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Keynesyen bölgesel kalkınma uygulamaları, 1980'li yıllardan itibaren yerini piyasa yanlısı neoliberal yaklaşımına bırakmıştır. Neoliberal politikalar, dış ticaret ve uluslararası yatırım önündeki engellerin kaldırılması temel ilkesine dayandığından vefa iz oranlarının piyasa koşulları tarafından belirlenmesi konusundaki kararlılığı nedeniyle en azından gelişmekte olan ülkelerin büyük bir bölümünde, bölgesel kalkınma açısından çok daha kötü sonuçlar üretmiştir (Çakmak, 2006: 42–43). 1980'li yıllara kadar uygulanan hem keynesyen hem de neoliberal uygulamalar tavandan tabana kalkınma anlayışına sahip politikalarıdır.

Aytül Güneser Demirci'ye göre tabandan tavana yaklaşımın özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Demirci, 2006: 184):

- Merkezi yönetim, bölgesel politika yürütücülerinde bürokratik yaklaşıma sahiptir.

- Bölgelerarası eşitliği sağlamak için yatırım ve istihdama başvurulur.
- Analiz aracı olarak göstergeler kullanılır.

Bu özelliklere sahip olan devlet merkezli kalkınma anlayışı bölgesel eşitlik sorununa çözüm olamamıştır. AshAmin'e göre 1980'li yıllara kadar keynesyen, 1980'li yıllardan sonra neoliberal nitelikli bölgesel kalkınma politikalarının başarısızlığı ile ilgili ikisaptamada bulunmuştur. Bunlardan birincisi, keynesyen bölgesel politikaları az gelişmiş bölgelerde istihdam ve gelirin artmasına yardımcı olmuştur. Fakat (bu politikalar) gelişmiş bölgelerle karşılaştırıldığında verimlilikte başarısız olmuştur. Neoliberal yaklaşım ise yaşamsal bir kaynak olduğu kanıtlanmış olan finansal transferleri azaltmak, bu bölgelerin güçsüz ekonomik yapısını serbest bölgelerin ve çokuluslu şirketlerin sürekli olarak artan rekabetinin soğuk rüzgârlarına maruz bırakmış ve bu bölgelerden dışa üretim faktörü akısını durduramayacak, çok daha başarısız bir sonuç elde etmiştir (Çev.: Çakmak, 2006: 43).

1990'lı yıllara kadar süren keynesyen ve neoliberal yaklaşımların bölgesel politikaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ancak yeni yerel ekonomik kalkınma anlayışının da doğmasına neden olmuştur.

3.2. Yeni Bölgesel Kalkınma Anlayışı

1990'lı yıllardan sonra kamu hizmetlerinin doğrudan bölgeye götürülmesi ve istihdamın merkezi politikalarla yaratılması anlayışı terk edilmeye başlanmıştır. Krugman yerel ekonomilerin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki özelliklerini ikiye ayırmıştır(Çev.: Çakmak, 2006: 51):

- Kent ekonomilerinin yükselişi
- Kümelenme

Kent ekonomilerinin yükselişi bölgenin firmalara sağlamış olduğu yatırım avantajlarına bağlı olarak, firmaların bölgede yatırım yapmalarıyla başlamaktadır. Ölçek ekonomileri ve yüksek getiri oranları ile gerçekleşen kent ekonomilerinin yükselişinde firmalar bölgede önemli rol oynamaktadır. "Firmaların büyüklüğünden kaynaklanan unsurlar,maliyetlerin düşürülmesi, verimlilik ve üretimin artması ve bunun sağladığı tasarrufların yarattığı olumlu sonuçlara ölçek ekonomileri" denmektedir (www.baskent.edu.tr).

Ölçek ekonomileri bölgede, işbölümü ve uzmanlaşma, makineleşme, yeni pazar alanlarının doğmasına neden olmaktadır. Bu süreç, firmanın üretimi üzerinde pozitif etkiye sahiptir.Belirli bir çıktıya ulaşan firma, üretimine daha az girdi ile daha fazla çıktı sağlayarak verimliliği arttırmaktadır. Böylelikle firmaların ihracat değerleri de artmaktadır. Bu süreç bölgeyi diğer yatırımcılar için cazip hale getirmektedir. Artan ölçek ekonomileri bölgede işletmelerin faaliyet göstermesine neden olmaktadır. Hantal bir yapıya sahip olan bu firmalar teknoloji ve diğer değişiklere karşı direnç göstermektedirler. Bu yapısal sorunlar yerine kümelenme yaklaşımına bırakmaktadır.

Kümelenme "aynı sektörde faaliyet gösteren, aralarında işbirliği ve aynı zamanda rekabet olan işletmelerin, onlara mal/hizmet sunan tedarikçilerin, ilgili kurumsal yapıların (üniversiteler, meslek kuruluşları, işkoluyla ilgili standartları belirleyen ve kontrol eden kurumlar gibi) aynı coğrafi bölgede yoğunlaşmaları" (www.baskent.edu.tr)olarak tanımlanmaktadır.Kümelenme yaklaşımının temelinde, seri üretim yerine esnek üretim, AR-GE ve teknolojiyi öne çıkarma yatmaktadır. Hızla gelişen teknolojik ve küresel

piyasalar KOBİ'ler ön plana çıkarmaktadır. Günümüzde KOBİ'lerin kümelenmesi yerel ekonomilerin kalkınmasında rol oynamaktadır. KOBİ'lerin esnek üretim anlayışları, talebe göre üretimlerini azaltıp arttırabilme yetenekleri, teknolojik değişimlere hızlı cevap verebilmeleri, birbirleri arasındaki biçimsel olmayan bilgi akışları yerel ekonomiye dinamizm getirmektedir.

Yerel ekonomilerin kalkınmasının bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir (Çakmak, 2006: 54):

- Yerel olma,
- Bütüncül anlayış,
- Yerel nüfusun karar vericiliği,
- Bölgesel kaynaklar,
- Yerel kalkınma çabasının kurumsal yapısı.

Erol Çakmak'ın vurguladığı yerel ekonomilerin özelliklerine biraz daha inildiğinde yerel potansiyelin ön planda olduğu görülmektedir. Geçmişten beri uygulanan kamunun destekleyiciliği ve yol göstericiliği değişmektedir. Tepeden inme politikalar terk edilerek tabandan yükselen politikalar ön plana çıkmaktadır.

Tabandan yükselen bölgesel kalkınma yaklaşımının özellikleri şu şekildedir (Demirci, 2005: 184):

- Örgütlenme anlamında bölgesel/yerel, esnek ve ihtisaslaşmış yaklaşım egemenliği,
- Girişimciliği geliştirerek rekabet gücünü yükseltme,
- Yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektör temsilcilerinin aktör olarak rol oynaması,
- Politika araçları olarak, danışmanlık hizmetleri, bölgesel kalkınma programları ve bölgesel kalkınma ajanslarının kullanılması,
- Analiz aracı olarak SWOT analizlerinin kullanılması gibi özelliklere sahiptir.

Bölgesel politikaların temel özelliklerinden bütüncül yaklaşım, kamunun rolünden ortaya çıkmaktadır. Bütüncül bir yaklaşımla kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla bir bölgesel strateji oluşturulmasına yöneliktir. Yeni yerel ekonomik kalkınma yaklaşımında bölgenin sorunlarına sadece firma veya kamu aktörlerinin değil, bölge aktörlerinin tamamı çözüm aramaktadır. Bölgesel kalkınmada sadece teknik alan değil, sosyal ve beşeri faktörler de ön plana çıkmaktadır. Bölgede meydana gelen teknik ilerlemeler, beraberinde beşeri sermayenin de değişmesine neden olmaktadır.

Demokratikleşen dünyada, halkın yönetim üzerinde rolünün olması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu noktadan bölgede yaşayan insanların kendilerini etkileyecek kararların alınmasında rol oynaması, yerel nüfusun karar vericilik özelliğini ortaya çıkarmıştır.

Diğer bir özellik ise, yerel kaynakların kullanılmasıyla ilgilidir. Bölge, kendi geleceğin ikendi potansiyelini kullanarak şekillendirmektedir. Ancak bu durum bölge dışından yatırım çekilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Tam tersine bölgenin cazibe merkezi haline gelmesiyle yatırım yeri olması hedeflenmektedir. Son özellikte ise yerel kalkınmanın kurumsal yapısıyla ilgilidir. Bu kurumsal yapıda merkezi hükümet temsilcileri, meslek kuruluşları, odalar, sendikalar, özel sektör temsilcileri vb. rol oynamaktadır. Ancak bu birimlerin arasında koordine olmaması halinde çıkar çatışmaları ortaya çıkabilmektedir. Bu

çatışmaların önüne geçecek kurum olarak“Bölgesel Kalkınma Ajansları” gündeme gelmiştir. Bölgesel kalkınma ajanslarının anlatımına geçmeden önce, bölgesel kalkınma kavramının dayandığı teorik esaslar üzerinde durulması gerekmektedir.

4. BÖLGESEL KALKINMANIN DAYANDIĞI ESASLAR

Sanayileşmeyle birlikte, ülkeler ekonomik kalkınma sürecine girmiştir. Ekonomik kalkınma sürecine giren ülkeler yatırımların hangi sektöre ve bölgeler arasında nasıl dağıtılacağını piyasa güçlerine bırakmıştır. Ancak böyle bir uygulama, bölgeler arasında gelişmişlik farkını ve beraberinde de bölgelerde sosyo-ekonomik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Piyasa mekanizmasının bölgelerarasında eşitsizlik sorununa çözüm olamayacağı ortaya çıkmıştır. Dengesizliğin ortadan kaldırılması için piyasa mekanizmasının yetersiz kalması,hükümet politikalarının uygulanması gerektiğini gündeme getirmiştir. Özellikle 1950’li yıllardan sonra hükümet plan ve programlarıyla bölgesel farklılıkları azaltmak için ekonomiye müdahale edilmiştir.

Hükümet müdahaleleri, bölgesel iktisat ve bölgesel kalkınma konusunda kuramsal çalışmaların yapılmasını gerektirmiştir. Yerelleşme ekonomisi olarak da adlandırılan bölgesel iktisat ve buna bağlı olarak bölgesel kalkınmada yeni görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu görüşlerden biri de kalkınmada mekan boyutunun dahil edilmesi ile ilgilidir. “Beckman, Greenhut, Norman, Ohta gibi iktisatçıların mikro iktisat çalışmalarında, Hotelling, Schmeider, Lerner ve Singer gibi iktisatçıların da mekan faktörünü analizlerine dâhil ettikleri görülmektedir.” (Schaeffer ve Bukenya Çev.: Ildırar, 2004: 14).

Ulusal kalkınmanın ve bölgelerarasındaki dengesizliğin, ulusal hükümet politikalarıyla aşılması, bölgesel iktisadın, kabul görmesine neden olmuştur. Bölgesel dengesizlik sorunuyla ortaya çıkan bölgesel kalkınmada yerinden yönetimlerin rolü artmıştır. Yerel yönetimlerin yanında bölgesel kalkınma konusunda yeni kurumlaşmalar da ortaya çıkmıştır. “Bölgesel politikaların uygulanması amacı ile şekillenen kurumlaşmalar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bunların arasında en önemlisi “Bölgesel Kalkınma Ajansları”dır (Eraydın,2003: 137).

5. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının (BKA) farklı tanımları yapılmaktadır. European Association of Regional Development Agencies’e (EURADA) göre BKA, “sektörel ve genel kalkınma problemlerini belirleyen, bunların çözümüne yönelik imkânlar ile çözümleri belirleyen ve bu çözümleri geliştiren problemleri destekleyen kurumlardır” (www.eurada.org).

Başka bir tanıma göre ise BKA, “merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirip canlandırmak amacıyla kuruluş ve faaliyetlerini tamamen veya kısmen kamunun finanse ettiği kurumlar olarak tanımlanmaktadır” (Kumral, 1994: 63).

Tanımları arttırmak olasıdır. Ancak bu tanımlamalardan yola çıkılarak şu şekilde bir tanım yapılabilir: BKA, belirli ölçülerle sınırları belirlenmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik ve sektörel sorunlarını belirleyip, çözmek için plan ve proje yapan/yaptıran, bölgede bulunan aktörlerle birlikte çalışan, merkezi hükümetten bağımsız kurulmuş ve gerçekleştirdiği faaliyetlerinin tamamını ya da bir kısmını finanse eden bölgesel kurumlardır.

6. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ AMAÇLARI

Değişim içerisinde olan yönetim anlayışına paralel olarak BKA'lar, çağın ihtiyaçlarına uygun olarak değişimi sürekli yakalamak zorunda kalmıştır. Zaman içerisinde bölgesel ihtiyaçlara bağlı olarak BKA'ların amaçları da değişmiştir. BKA'ların farklı amaçlarının yanı sıra ortak noktada birleşen amaçları şu şekilde sıralanabilir (Çakmak, 2006: 82):

- Bölge kalkınması için strateji geliştirmek
- Bölgenin rekabet gücünü artırmaya yönelik çalışmalar yapmak
- Bölgeye yatırım çekmek
- Bölgenin fiziki ve beşeri altyapısını geliştirmek
- Bilgi toplamak ve yaymak
- Ulusal ve uluslararası fonları yönetmek
- Bölge çıkarlarını savunmak

BKA'lar için, faaliyete geçmeden önce yapılması gereken öncelikli konu strateji geliştirmektir. Strateji oluşturmak, yerel ve kamusal bütün aktörler için birlikte hareket edilmesi gereken bir forum gibidir.

BKA, kamu ve özel bütün bölgesel aktörlerin önceliklerinin, sektörel ve sosyal kabiliyetlerinin ve sınırlamalarının tartışıldığı bir forum oluşturur. BKA yerel ekonominin temel aktörlerini bu konuda ortak görüşler etrafında toplayabildiği ölçüde de başarılı olabilecektir (Çakmak, 2006: 82). Bölgenin rekabet gücüne sahip firmalar için gerekli her türlü çabayı göstermesi gereklidir. Bölgede bulunan rekabet gücü yüksek aktörlerin bulunması, rekabet ilişkisinin doğmasına neden olmaktadır. BKA'ların üzerine düşen görev, aktörlerin rekabet gücünü geliştirmek için bu doğrultuda eğitimler ve seminerler düzenlemektir.

Teknolojinin ilerlediği küreselleşen bir dünyada, bölgesel kalkınma ajanslarının bölgeye yatırım çekmesi hiç de kolay değildir. BKA'lar sermayenin bölgelerden bağımsız hareket ettiği günümüz şartlarında yatırımcıyı kendi bölgesine çekmeyi amaçlamaktadır.

Bunun için karşılaştırmalı üstünlüklerini değerlendirerek yatırımcılara bölgeyi tanıtmaktadır. Bölgenin fiziki ve beşeri altyapısının geliştirilmesi, bölgeye yeni yatırımların çekilmesine bağlıdır. Fiziki alt yapı şartlarının olgunlaşması, hem bölgede bulunan KOBİ'lerin hem de yeni yatırımcıların rekabet gücünü arttırmaktadır. Fiziki altyapıların geliştirilmesi için teknoloji parklarının kurulup, üniversite ve araştırma enstitülerinin desteğinin alınması amaçlanmaktadır. İş geliştirme merkezlerinin kurulması da KOBİ'ler için kuluçka görevini üstlenerek bu lokomotif kurumları geliştiren bir unsurdur.

Beşeri altyapının geliştirilmesi yatırımcıyı bölgeye çekecektir. Üretim faktörlerinden en önemlisi insanın geliştirilmesidir. İnsana yapılan yatırımın karşılığını kısa vadede almak oldukça zordur. Uzun vadeli bir getiriye sahip olan bu yatırımın istikrar göstermemesi bazen yatırımları caydırıcı hale getirmektedir.

BKA'nın amaç ve görevlerinden biri de bölge kalkınması için gerekli verileri toplayıp, derlemek ve kullanılabilir hale getirmektir. Bölgenin olumlu yönlerinin yeterli düzeyde bir veri tabanı ile oluşturulup ilgilienlere sunulması, bölgesel kalkınmaya bir ivme kazandırmaktadır.

BA, görevlerini yerine getirmek ve faaliyetlerini sürdürmek için finansal kaynaklara ihtiyaç duyar. Özellikle geri kalmış bölgelerin kalkındırılması için Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım Bankası gibi uluslararası kuruluşlar kaynak sağlamaktadır. Bunun yanında AB ile ilişkili olan ülkelere birliğin kaynak tahsis ettiği bilinmektedir. Ancak sadece finans kaynaklarının bulunması yeterli değildir. Önemli olan elde edilen fonların belirli bir süre içinde etkin bir şekilde idame etmektedir.

7. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ FİNANSMANI

BA'lar Dünya'da ve Avrupa'da kuruldukları bölgeye, ülkeye ve faaliyet alanlarına göre farklı finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. Ajanslara sağlanan mali teşviklerin büyük bir bölümü merkezi idarenin kontrolü altında verilmektedir. Teşviklerin bütün ülke düzeyinde aynı oranlarda uygulanabildikleri durumlar olduğu gibi farklılaştırılmış ve kademeli teşvik sistemleri de yoğun olarak uygulanmaktadır (Berber ve diğ., 2007: 6). Diğer yandan BA'lara sağlanan fonlar EURADA'ya göre 4ana başlıkta toplanmaktadır (www.eurada.org):

- Politik destek veren kurumlardan elde edilen doğrudan fonlar: Kaynaklar,

- Politik destek veren kurumlardan elde edilen dolaylı yardımlar: Mekân, donanım ve personel,

- Hizmetlerden ve dışarıdan sağlanan gelirler: KOBİ'lerin sermayelendirilmesine katılım, KOBİ'lere sağlanan danışmanlık ve destek hizmetleri, gayrimenkul ve mülk yönetimi, yerel ve bölgesel yönetimlere sağlanan danışmanlık hizmetleri, eğitim ve seminer hizmetleri, yönetim görevleri, ticari görevler, yabancı yatırımcılara verilen hizmetler, sanayi geliştirme alanlarının ve endüstri bölgelerinin yönetimi ve yayınlar,

- Uluslararası fonlar ve projeler: Avrupa Birliği ve Dünya Bankası gibi kuruluşlardan gelenlerdir. Bu fonlar karşılıksız veriliyormuş gibi görünse de aslında bu kurumların belirli bölgesel politikaların yerine getirilmesi için verilmektedir. Uygulamada BA'lara gerek AB'den gerek diğer uluslararası kurum ve kuruluşlardan kullanılan fonlar BA'lara aktarılmadan önce kullanılacağı projeler ve alanlar belirlenmektedir. Bu belirlenen amaçlar doğrultusunda kurumlar fon kullanabilmektedir.

8. AVRUPA BİRLİĞİNDE BÖLGESEL KALKINMA

Bölgesel kalkınma ajanslarının genel açıklamalarından sonra Avrupa Birliği'ndeki bölgesel kalkınma politikalarının gelişimi, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmaları için kullandıkları fonlara yer verilecektir.

8.1 Avrupa Birliği'nde Bölgesel Kalkınma Politikalarının Gelişimi ve Hedefleri

Avrupa Birliği farklı dil, tarih ve kültürlerden oluşan 28 ülkenin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş bir bölgesel harekettir. Bu oluşumun ülkeleri ve aynı ülkenin farklı bölgeleri arasında kalkınma anlamında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları gidermek amacıyla birlik içinde ortak bölgesel politikalar ilk defa Roma Antlaşması ile oluşturulmuştur. Roma Antlaşması'nın özellikle 130. maddesi birlik içindeki bölgesel politikaların oluşumu ile ilgilidir. Örneğin, bahsi geçen maddede "ekonominin bütün sektörlerinde az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını amaçlayan projelerin Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından destekleneceği belirtilmiştir" (Bayraktar, 2002: 21).

Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Birliği'nin bölgesel politikalarını uygulayan bir kurumsal yapıdır. Roma Antlaşmasındaki 130. maddeye Avrupa Tek Senedi'nde bölgesel

politikalarla ilgili eklemeler yapılmıştır. Necla UĞURLU'dan bu ilaveler şu şekilde özetlenmiştir(Uğurlu, 1992: 12):

130-A Maddesi: Birliğin bölgeleri arasındaki sosyal farklılığı en aza indirmeyi ve az gelişmiş bölgelerin geri kalmışlığını bertaraf etmeyi amaçlamıştır.

130-B Maddesi: Üye ülkeler, birlik politikasına ters düşmemek kaydıyla kendi bölgelerini kalkındırmak için politikalarını yürütürler ve koordine ederler.

130-C Maddesi: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, birlik içinde geri kalmış bölgelerin geliştirilmesi ve gerilemekte olan sanayi bölgelerinin ilerlemesi için kullanılır.

Avrupa Birliği'nin şekillendiği temel sözleşmeler niteliğinde olan, gerek Roma Antlaşması gerek Avrupa Tek Senedi ile bölgesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için politikalar üretmişlerdir. Bunların sonrasında birliğin şekillendiği başka bir antlaşma ise Maastricht Antlaşması'dır. Bu antlaşmada da bölgesel farklılıkların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'nda da topluluğun bütününde eşit bir bölgesel kalkınmayı hızlandırmak amacıyla, üye ülkelerin aralarındaki ekonomik ve sosyal yakınlaşmayı güçlendirmesi ve geri kalmış bölgelerin veya kırsal alanların ilerlemesinde yardımcı olmaları öngörülmüştür (www.ikv.org.tr).Avrupa Birliği'nde Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra birliğin içindeki bölgesel eşitsizliğin ortadan kalkması veya en aza indirilmesi için 5 temel hedef belirlenmiştir. Bu hedefleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Uğurlu, 1992: 12):

Hedef 1: Avrupa'nın geri kalmış bölgelerinin, birliğin genel kalkınmışlık seviyesini yakalaması için düzenlenen çalışmalar desteklenecektir.

Hedef 2: Sanayi sektöründe geri kalan bölgelerin, problemlerin çözümü yönündeki çalışmalarını desteklenecektir.

Hedef 3: Gençlerin istihdamının desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca iş piyasalarından dışlanan kesimlerin, dışlanmalarının önüne geçmek için önlemler alınacaktır.

Hedef 4: Üretim sistemlerinde, sanayi ve teknolojik gelişmedeki yeniliklere cinsiyet farkı gözetmeksizin uyum çalışmaları sürdürülecektir.

Hedef 5: Bu hedef kapsamında ayrıca a ve b maddeleri ile tarım politikasında iki alt hedef belirlenmiştir.

a) Birliğin ortak tarım politikası doğrultusunda bölgelerin birbirine yaklaşması amacıyla çalışmalar yapılacaktır.

b) Birlikte kabul edilen tarımsal gelişme ve yakınlaştırma sürecinin yakalanması hedefi doğrultusunda kolaylıklar sağlanacaktır.

Avrupa Birliği bölgesel politikada, ekonomik ve sosyal alanda daha uyumlu bütünleşmeyi sağlamak ve bölgelerarası farklılıkları gidermek amacıyla, bu 5 hedeften yola çıkarak 2000–2006 yılları arasını kapsayan 3 hedef daha belirlemiştir (Reeves, 2006: 41).

Birliğe yeni katılan ülkelerde bu hedefler esas alınmamaktadır. Birliğin yeni üyeleri için farklı bölgesel kalkınma politikası bulunmaktadır. Ayrıca birliğin çevre ve ulaştırma konularında bölgesel kalkınmasını sağlamak için de hedef politikaları bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşması sonrası hazırlanan 5 temel hedefi doğrultusunda

2000–2006 yılları için yeniden düzenlenmiş birlik hedefleri için kullandıkları belirli finansman kaynakları bulunmaktadır.

8.2 Avrupa Birliği'nde Bölgesel Kalkınma Politikalarının Fon Kaynakları

Avrupa Birliği bölgesel kalkınma politikalarının yerine getirilmesi amacıyla bazı fon kaynaklarına ihtiyaç duymuştur. Bu kaynaklar yapısal fonlar ve uyum fonları olmak üzere iki kısımda incelenmiştir (www.ec.europa.eu):

a. Yapısal Fonlar: Bu fonlar, birliğin farklı bölgeleri arasındaki yapısal ekonomik ve sosyal eşitsizlik sorununun çözümüne yönelik hazırlanan hedefler için kaynak sağlamaya yöneliktir. Bu fonları 4 kısma ayırmak mümkündür:

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund-ERDF): Avrupa bölgesel kalkınma fonu, birliğin bölgesel politika hedeflerine ulaşmak için kullandığı fonların en büyük payını almaktadır. Bu fonlar daha çok hedef 1 politikasının amacına ulaşması için kullanılmaktadır. Bu fonun kapsamı 3'e ayrılmıştır. Yakınsama, bölgesel rekabet ve istihdam, bölgesel işbirliğidir. Bunların her birinin kullanım alanları bulunmaktadır. (www.europa.eu):

Yakınsama, teknoloji ve inovasyon, çevre, turizm, kültür, ulaşım, enerji, eğitim yatırımları, küçük ölçekli işletme destekleri ve riskin önlenmesidir.

Bölgesel rekabetçilik ve istihdam, bilgi ekonomisi ve inovasyon, yeni finansal araçlar yaratılması ve girişimcilik, çevre koruması, kirlenen alanların yenilenmesi, enerji verimliliğinin desteklenmesi, toplu taşımada yenilenen enerji kullanımı, doğal ve teknolojik risklerin planlanması için kullanılmaktadır.

Bölgesel işbirliği, bölgesel kalkınma için sosyal ve çevresel aktivitelerin geliştirilmesi (Örneğin, kültürel ve doğal kaynakların yönetimi ve korunması),denizaşırı bölgeleri de içeren ulusal gelişmenin sağlanması, yerel yöneticiler ve girişimciler tarafından elde edilen bilgi ve tecrübelerin paylaşımını desteklemek gibi konuları kapsamaktadır.

• Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund-ESF): ESF, 1960'ta kurulmuştur. Bu fon topluluk sosyal politikası için temel araçtır. Ancak bunun yanında amaçları da bulunmaktadır. Yapısal ıssızlıkla mücadele, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçilerin mesleki eğitiminin sağlanması, yaşam standartlarını yükseltme ve işsizlere gelir sağlama olarak belirlenmiştir (İldıran, 2004: 152).

Avrupa sosyal fonunun hedefi, bölgesel istihdam arasındaki farklar, sosyal dışlanmışlığın önlenmesi, iş verimliliği ve kalitesinin sağlanması ve ulusal istihdamdaki ulusal politikalar için sosyal kalkınma ve ekonomik büyümedeki dengeyi sağlamaktır(www.ec.europa.eu).

ESF, kurulduğu zamandan beri birçok değişikliğe uğramıştır. Son olarak 14 Temmuz2004 tarihinde Avrupa Parlamentosu'na, Düzenleme Komisyonu tarafından bazı öneriler getirilmiştir. Bölgeleri birbirine yaklaştırmak için bazı öngörülerde bulunulmuştur. Bunlar:

- İşveren ve işçi arasındaki uyumsuzluğu azaltmak,
- Göçmenler, kadınlar ve iş arayanlar için istihdam sağlamak,
- Farklılıklarla mücadele için sosyal dışlanmaları azaltmak,
- Sosyal dışlanmalarla mücadele etmek için ve istihdamdaki yönetim reformları için ortaklıklar yaratmak,

- Araştırma ve yeniliklerin tümünde insan potansiyelini geliştirmek,
- Eğitimde hayat boyu öğrenmeyi sağlamak,
- Eğitim sisteminde ve insan sermayesinde daha fazla yatırım yapmaktır.

Fon, insan faktörünü ön plana çıkararak bölgenin sosyal kalkınmasını sağlamak için faaliyet göstermektedir.

• Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund- EAGGF): Avrupa Birliği'nde ortak tarım politikasının gerçekleştirilmesi amacıyla 1962 yılında Avrupa Yönlendirme Fonu kurulmuştur. 1964 yılında ise bu fonun yanına Garanti Fonu da eklenmiştir. Bu iki fon günümüzde tek fon gibi hareket etmektedir. Birlik üyelerinin tarımsal ve kırsal kalkınması açısından şu alanlarda destekleme yapmaktadır (www.ec.europa.eu); tarım sektörünün modernizasyonu, üretim maliyetlerinin azaltılması ve üretim kalitesinin artırılması gibi konularda mesleki eğitim verilmesi, genç çiftçilerin girişimlerinin desteklenmesi, erken emekliliğin teşviki, verimsiz arazilerin üretime sokulması, tarımsal ürünlerin pazarlanması, ormanların optimum şekilde kullanılması, yerel ekonomilerin desteklenmesi, gibi konular fon tarafından finansal yollarla desteklenmektedir.

• Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (Financial Instrument for Fisheries Guidance-FIFG): 1993 yılında kurulan bu fon balıkçılık sistemindeki yapısal önlemleri teşvik amaçlıdır. Bu fon üye devletlerin kalkınma önlemleri doğrultusunda yaptıkları bağışlardan oluşmaktadır. FIFG bazı konularda yapısal tedbirlerin alınmasını sağlamaktadır. Bunlar(www.europa.eu):

- Balıkçılık kaynakları ve onların araştırmaları arasında dengenin sağlanması,
- Yapısal operasyonların rekabetlerinin teşvik edilmesi ve bu sektördeki girişimcilerin ekonomik uygulamalarının geliştirilmesi,
- Deniz ürünlerinin ve balıkçılık bölgelerinin canlandırılmasını sağlamaktır.

Avrupa Birliği, 2000–2006 yılları arasında uygulanması gereken yapısal fonlara 195 milyar Euro ayırmıştır. Bunların % 69,70'i hedef 1 bölgeleri (135,9 milyar Euro), % 11,5'i hedef 2 (22,5 milyar Euro) ve % 12,3'ü de (24,05 milyar Euro) hedef 3 bölgeleri için ayrılmıştır (Demirci 2006, 190). Yapısal fonların işlemesi için dört ana ilke bulunmaktadır. Bunlar (Reeves, 2006: 41):

- Destek, programın bir parçası olmalı,
- Mümkün olduğunca çok taraflı katılım olmalı,
- Topluluk desteği, ulusal fonların önüne geçmemeli,
- Fonların harcanması, düzenli ödeme kontrolleri ile düzgün bir şekilde yönetilmeli, izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

Yapısal fonların dışında kalan bazı birlik üyeleri için kullanılan uyum fonları bulunmaktadır.

b. Uyum Fonları: Avrupa Birliği'nde dört yapısal fonun yanı sıra uyum fonu da birlik üyelerine kullanılmaktadır. Uyum fonu, "GSYİH'sı AB ortalamasının % 90'ının altında kalan birlik üyesi ülkelerin çevresel ve trans-Avrupa ulaşım ağları projelerine finansman sağlamaktadır" (İldırar, 2004: 153). Bu fonlar AB'nin sayılan kriterler çerçevesinde geri kalmış ülkelerinde kullanılmaktadır.

AB'nin 2007-2013 dönemi için geliştirdiği bölgesel politikasının hedefleri 3 madde halinde şu şekilde belirlenmiştir: (www.ab.gov.tr)

Hedef 1: Uyum: GSMH AB ortalamasının %75'inin altındaki 84 bölge, 154 milyon nüfus, tahsisat miktarı 282.8 milyar Avro'dur. 16 bölge, 16.4 milyon nüfus çok az sınırın üstündedir.

Hedef 2: Bölgesel Rekabet Edebilirlik ve İstihdam:168 bölge, 314 milyon nüfus, tahsisat miktarı 55 milyar Avro'dur. Daha önce Hedef 1 bölgesi konumundayken şimdi Hedef 2 bölgesinde yer alan 13 bölge, 19 milyon nüfus.

Hedef 3: Avrupa Bölgesel İşbirliği: 181.7 milyon nüfus, 13 sınır ve ulus-ötesi işbirliği bölgesi, tahsisat miktarı 8.7 milyar Avro'dur.

2014-2020 döneminde, 325 milyar avro yani AB bütçesinin %34'ü uyum politikasına ayrılmıştır. Yeni dönemde Avrupa 2020 hedeflerine Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu aracılığıyla ulaşılması hedeflenmektedir. Özellikle yeni dönemde performansa dayalı bir mali destek yaklaşımı belirlenmiştir (www.ab.gov.tr).

9. ÜLKE ÖRNEKLERİ

İİ. Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçları AB ülkeleri arasında ve ülkelerin bölgelerarasındaki dengesizliği keskinleştirmiştir. Bu dengesizlikleri gidermek için Avrupa Birliği ülkelerinin çok sık kullandıkları yollardan biri bölgesel kalkınma ajanslarıdır. Kurulması XX. yüzyılın ortalarına denk gelen Alsace Bölgesel Kalkınma Ajansı ve bu ajansın faaliyetleri ile geçmiş 15 yıla dayanan İngiltere'den örnek olarak seçilen ajans ise North West Kalkınma Ajansı'dır.Bu iki ülkede faaliyet gösteren ajanslar aşağıdaki kısımda amaç, yönetim yapısı,finansman kaynakları, faaliyetleri gibi esaslara göre incelenmiştir.

9.1 Fransa

Fransa'da Sanayi Devrimi'nden sonra endüstriyel işletmeler özellikle kömür yataklarının bulunduğu yerlerde kurulmaya başlanmıştır. Bu alanlar o yıllarda daha çok Fransa'nın kuzey bölgelerinde bulunmaktaydı. "Bu açıdan değerlendirildiğinde, maden kaynakları ve toprak şartları uygun olan Kuzey Fransa, güneye göre daha hızlı gelişme göstermiştir" (İldırar, 2004: 136). Bu şekilde bir yapılanma Fransa'nın bölgelerarasındaki bölgesel eşitsizlik sorununun başlangıç noktası olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkedeki hammadde ihtiyacının maden kaynaklarına dayanması,yatırım yapısının değişmeden devam etmesine neden olmuştur. " II. Dünya Savaşı'ndan sonra toplam sanayi yatırımlarının % 85'inin, kuzey ve doğu Fransa'ya yapıldığı görülmektedir. (MGK, 1993: 401).

Fransa'da 1950–1980 arası '30 görkemli yıl' olarak anılmaktadır. De Gaulle'ye göre,ülkeyi düzenlemek Fransa'nın çehresini ve yapısını yeniden biçimlendirmektir. Ülke düzenlemenin iki önemli özelliği ise şu şekilde belirtilebilir (DPT, 2000: 11):

-Geleceği kestirme ve geleceğin hazırlanması çabalarına dayanması,

-İradi (erekli) olarak yapısal değişimi öngörü olduğu taktirde ülke düzenlemeden bahsedilecektir.

Ülke düzenlemesinin bu özellikleri doğrultusunda, 1963 yılında (Delegation Al'amenagementdu Territoire et Al'action Regionane-DATAR) Ülke Düzenleme ve Bölgesel Aksiyon Delegasyonu kurulmuştur. Bu kurum ile Fransa'daki bölgesel kalkınma

çalışmalarının kurumsal yapısı oluşturulmuştur. Kurumun 1963 yılındaki ilk görevi, “Paris ile diğer bölgeler arasında dengenin sağlanmasıdır” (www.diact.gouv.fr).

Fransa’da 1968’de bölgeselleşmeye geçiş bir referandum konusu olmuştur. Ancak bu referandum bölgeselleşme anlamında olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Bölgeselleşmenin kabul edilmesi ise ancak 1982 yılında gerçekleşmiştir. Bu yılda Fransa’nın bölgesel politikalarında değişim yaşanmaya başlanmıştır. “1982 sonu Fransa’da yetkinin merkez dışılaştırılması ve bölgeselleşmeye geçiş dönemidir. (DPT, 2000: 11). Bu gelişmeden sonra bölgesel kalkınma faaliyetlerinde bulunan DATAR’ın rolü yeniden belirlenmiştir. Bu roller (www.diact.gouv.fr):

- Bölgesel ekonominin desteklenmesi ve yol gösterilmesi,
- Avrupa programlarının koordinasyonunun yerine getirilmesi,
- Yönetim planlarında deneyimin sağlanması,
- Gözlem, değerlendirme ve tahmin çalışmalarının yapılmasıdır.

DATAR bu rollerini, Fransa’nın dördü denizaşırı olmak üzere 26 bölgesinde yerine getirmektedir. Bu bölgelerden bir tanesi Alsace Bölgesi’dir. Bu bölgede, bölgenin kalkınması ve bölgelerarasındaki eşitsizliğin giderilmesi için Alsace Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Fransa Alsace Bölgesi Kalkınma Ajansı (ADA) II. Dünya Savaşı’nı dan sonra Alsace Bölgesi’nin ekonomisini yeniden canlandırmak amacıyla 1950 yılında kurulmuş olup Fransa’nın ve Avrupa’nın ilk Kalkınma Ajansı’dır. Alsace Kalkınma Ajansı, “Ad Hoc” yasasının yetki düzenlemesi (Develution) çerçevesinde yerel ve bölgesel idarelerin içinde bulunduğu Kalkınma Ajansları sınıfında yer almaktadır (DPT, 2000: 19).

Alsace Kalkınma Ajansı 145 üyesi bulunan bir konsey tarafından yönetilmektedir. Konseyde, bölgedeki tüm dinamik kesimlerin temsilcileri (senato, valilikler, belediyeler, üniversiteler, sanayi odaları, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, medya ve merkezi hükümetler) görev yapmaktadır (Uzay, 2005: 88). Bu konseyin 23 üyesi yerel temsilcilerden oluşmaktadır. Ajansta 50 kişilik bir kurul (yönetim) bulunmaktadır. Bu kurulun üyelerinin 25’inden fazlası işadamlarından oluşmaktadır. Ayrıca ajansın işlerini yürüten 40 kişilik personeli bulunmaktadır. Ajansın temel önceliklerinden birisi, bölgeye yatırımcı çekmektir. Bu bağlamda Alsace Bölgesi’nin cazip bir yatırım merkezi olmasını 2009 yılında 5 neden ile sıralarken 2014 yılı itibariyle bunu 7 maddeye çıkarmıştır (www.alsaceinternational.eu, www.alsace-development.com):

1. Alsace Bölgesi Avrupa’da stratejik bir konuma sahiptir. Bölge yukarı ren bölgesinde Avrupa bölgesinin en yoğun nüfusuna sahip bölgelerindedir.
2. Alsace Bölgesi gelişmiş karayolu, demiryolu ve hava yolu ulaşım ağına sahiptir.
3. Alsace Bölgesi dinamik ve farklı bölgesel ekonomiye sahiptir. Alsace hem uluslararası hem de bölgesel firmalara ev sahipliği yapmaktadır. (Clemessy, General Motors, Hager, Kronenbourg, Lalique, Liebherr, Lilly France, Mars, Peugeot, Rhodia, Ricoh, Timken, Tryba, Wrigley France...)
4. Alsace Bölgesi yenilikler ve araştırma merkezidir. Yüksek bir eğitim seviyesi için çok çeşitli disiplin alanları ve becerilerin tamamıyla donatılmıştır. Birçok araştırma merkezi ve 4 üniversite bulunmaktadır.
5. Strasburg gibi bir yerleşim yerine sahiptir. Uluslararası role sahiptir. Kendine özgü yöresel yemekleri, şarabı, doğal güzellikleri ve flora faunası bulunmaktadır.

6. Alsace Bölgesi'nde yüksek yaşam standardı mevcuttur. Köylerin ve kasabaların geleneksel mimarisi, turistleri ve kültürel çevresi, yürüyüş turları, bisiklet turları, deniz ve hava aktiviteleri vb. faaliyet alanlarının bölgede olması gibi nedenlerden dolayı bölgeye yatırım yapılmaktadır.

7. Yatırımcılar için geniş yeşil alan ve kamu arazileri bulunmaktadır. Yatırımcılar için geniş arazi seçenekleri sunulmaktadır. Mesela, genel amaçlı ve işe göre sınıflandırılan araziler.

Bölgeye yatırım yapan firmalara ulusal ve yerel otoriteler tarafından bazı destekler sunulmaktadır. Bu bölgeye yapılan ulusal destek ve yardımlar şu şekildedir (Türkmen, 2004: 13):

- Endüstri firmaları, endüstri hizmet firmaları ve araştırma ve geliştirme projelerine Bölge Düzenleme Teşvikleri,
- En fazla 5 yıl için % 100 oranında meslek vergisinden geçici muafiyet,
- Kurumlar vergisinden geçici muafiyet,
- İstihdam ve formasyon için verilen yardım olarak, araştırma-vergi kredisi ve Fransa yenilik-inovasyon ajansı yardımlarıdır. Bu yardımların dışında bölgesel yardımlar da bulunmaktadır (www.regional-alsace.fr):

- Personel desteği,
- Başlangıç finansmanı için bölgesel fonlar,
- Teknoloji transferi için bölgesel fon yardımı,
- KOBİ'leri geliştirme fonu,
- İhracat için yardım,
- İdari kadro istihdamı için yardım'dır.

Bu desteklerle Alsace Kalkınma Ajansı bölgeye yatırımların yapılması için bazı hizmetlerde firmalara yardımcı olmaktadır. Bu konuları şu şekilde sıralamak mümkündür (Türkmen, 2004: 15):

- Alsace Bölgesi'ne yönelik yatırım ve kalkınma projelerine yardımcı olmak,
- Alsace'li firmalara, uluslararası gelişmelerinde destek olmak,
- Bölgesel aktörlerin uluslararası kamu piyasasına erişimini kolaylaştırmak,
- Alsace'li firmaların yabancı partnerlerle irtibata girmelerini desteklemek,
- Teknolojik yenilikleri ve yeni teknolojileri desteklemek,
- Yukarı Rhin bölgesinde sınırlar ötesi işbirliğini geliştirmektir.

Ajans, firmaların bölgelerine yatırım yapmalarını sağlamak için hem yatırım öncesi hem de yatırımlar gerçekleşikten sonra üretime desteklerini devam ettirmektedir. Kalkınma ajansı tüm bu hizmetlerini ücretsiz yapmaktadır. Ajansın faaliyetlerini devam ettirmesi için ihtiyaç duyduğu fon kaynaklarının en büyüğünü AB'nin yapısal fonlarından sağlamaktadır. Diğer yandan yerel hükümetlerin fonları, özel sektörden gelen yardımlar ve ajansın yapmış olduğu ücretli faaliyetlerden gelen gelirler de kurumun fon kaynaklarıdır. ADA, bu mali desteklerin yanında iş alanlarına ulaşmaları açısından şu şekilde destek sağlamaktadır (www.alsace-international.eu):

- Şirketlerin yaygın ve gelecekteki ihtiyaçları için arazi teklif etmek,
- Kamu ya da özel finansman araştırmalarında yardım ve finansal teşvik ve bilgi temin etmek,
- Başarılı bir sonuç elde etmede yardım projeleri için yerel bağlantılarla temasa geçmek,
- Zorluklarda şirketler için destek ve tavsiyelerde bulunmak,
- Mükemmel alanlar ve yeniliklerin onaylanmasında kolektif bir biçimde hareket etmektir.

Alsace Kalkınma Ajansı'nın destekleme hizmetlerinin yanı sıra yatırımcıları bölgeye çekerek istihdam alanı oluşturma hedefi de mevcuttur. Kalkınma ajansı yatırımcılar için belirli bir bölge hazırlamıştır. Bu bölgeye ülkelerin önde gelen endüstri kuruluşları yatırım yapmıştır. Bu durum da bölge de istihdam alanları açmıştır. Alsace Kalkınma Ajansı'nın hazırlamış olduğu projelerden bazı örnekler alınmıştır. Bu bağlamda ajansın amaçları doğrultusunda gerçekleştirilmiş bir takım çalışmalar ajansın resmi internet sitesinden elde edilerek sunulmuştur.

İlk proje, "İş dünyasını bilim ve teknolojiyle bir araya getiren alan" olarak tanımlanan "Bioville Projesi"dir. Alsace Kalkınma Ajansı tarafından organize edilen tıp araştırmaları konusunu içeren bir toplantı tertip edilmiştir. 4 Aralık 2008'de düzenlenen toplantılarda amaç, iş dünyasını, teknoloji ve bilim dünyasıyla bir araya getirmiştir.

Toplantı konuları ise eczacılık, biyoteknoloji, tıbbi cihazlar, tıp robotları ve görüntüleme gibi genellikle tıbbi konuları içeren alanlardır. Daha önceki çalışmaların devamı niteliğinde olan toplantı, bu sefer uluslararası boyuta taşınmıştır. Toplantıya Kanada, Japonya, ABD, İsrail, İsviçre, Hindistan ve İngiltere gibi ülkelerden katılımcılar gelmiştir. Bu proje, kalkınma ajansının bilim ve teknoloji alanındaki yeniliklerin takip edilmesini sağlamadaki rolünü ortaya çikarmıştır. Bunu gerçekleştirirken bilim adamlarını ve diğer teknoloji kaynaklı firmalara bölgelerinin tanıtımını yapmışlardır. Diğer yandan tıp alanında faaliyet gösteren firmalarla da bölgelerinde yatırım yapmaları konusunda çalışma yapmışlardır.

İkinci proje ise, Çinli Die&Mould adlı firma üyeleri üretim araçlarının temini için Alsace Bölgesi'ni ziyaret etmiştir. Alsace Uluslararası Takımı (Alsace International Team-AI) Pekin'den bölgeye yüksek hızdaki öğütücü makineleri temin etmek amacıyla gelen firma temsilcileri ile bölgede üretim yapan yerli firmaların birbirlerini bulmalarını sağlamıştır. Bu proje ile Çinli firmadan bölgeye finans akışı sağlanmıştır.

Üçüncü proje, Alsace Bölgesi'ni Amerika'dan Florida'lı bir işadamının ziyareti ile ilgilidir. İşadamı, bölgede yüksek kalitede bira üretimi yapan firmaların üretim yerlerini incelemiştir. Amerikalı işadamı gözlemlediği biralar için artistik etiketleme konusunda ve piyasa bulma konusunda ikna edilmiştir. AI vasıtasıyla iki ülke arasında bira ithalatı ve ihracatı arasında ortaklık kurulmuştur. Bu dış ticaret dolayısıyla bölge ve ülkenin vergilerinde bir artış meydana gelmiş ve aynı zamanda bu süreçte görev alan personel için yeni iş sahası açılmaktadır.

Örnek olarak seçilen son proje ise, Amerika'nın kuzey doğusunda yer alan bir şirket şarap ithalatı konusunda Alsace Kalkınma Ajansı'nın bürosuna başvuru yapmıştır. Bölge temsilcisi tarafından bu yardım talebi ajans merkezine iletilmiştir. Bu durum kalkınma ajansı tarafından bölgede şarap üretimi yapan firmalara duyurulmuştur. Bu duyurulardan

olumlu sonuçlar alınmıştır. Alsace’liş Arap üreticileri ve ABD’li firma arasındaki iş bağlantısı uzun süre devam etmiştir. Bu proje ile bölgede yerleşik halde bulunan firmaların üretimleri artmıştır. Bu noktadan hareketle üzüm üretimi yapan çiftçiden üretim yerlerinde görev yapan personel sayısına kadar artış sağlanmıştır

Alsace Kalkınma Ajansı yatırımcıları bölgelerine çekmek için çeşitli ülkelerde ofisler açmıştır. Ajansın ofis kurduğu ülkeler 2009 itibariyle Kanada, ABD, Brezilya, İtalya, Romanya, Avusturya, Polonya, Rusya, Hindistan, İsrail, Çin, Tayland, Japonya, Güney Kore ve Türkiye olmak üzere 15’dir. Bu ülkelerde kurulan ofislerde bölgenin avantajları, sunduğu hizmetler ve destekleri hakkında tanıtım yapılmaktadır.

9.2. İngiltere

İngiltere’de bölgeselleşme hareketleri farklı dönemlerde şekillenmiştir. Ancak ülkede bölgeselleşme hareketleri 1980’li yıllarda Avrupa Birliği’nin bölgeselleşme yaklaşımlarına paralel bir şekilde gelişme göstermiştir. Bu yıllardan sonra planlama boyutu asılarak bölgesel politikalar uygulanmaya başlanmıştır. “1986’da Single European Act ve 1988’de AB yapısal fonlarına yönelik düzenlemeler sonrasında AB’nin başlıca gündem maddelerinden biri olan bölgeselleşme politikaları, diğer AB üyesi ülkelerde olduğu gibi İngiltere’de de etkisini göstermiştir” (Karasu, 2005: 1989).

1990’dan itibaren bölgeselleşme politikaları ve bölge yönetimleri İngiliz kamu örgütlenmesinin temel unsurlarından biri haline gelmiştir (Greenwood ve diğ. 2002:797). 1990’dan sonra İngiltere’deki bölgeselleşme hareketlerini üç döneme ayırmak mümkündür (Morgan, 2002: 797):

- Bölge yerel yönetimi dönemi
- Bölgesel kalkınma ajansları dönemi
- Seçimli bölge meclisleri dönemi

İngiltere’de 1998 yılında bölgesel kalkınma ajansları kanunu çıkartılmıştır. “Bu kanunla birlikte; İngiltere’de 1 Nisan 1999 tarihinde 8 adet, 3 Temmuz 2000 tarihinde de 1 adet olmak üzere toplam 9 adet bölgesel kalkınma ajansı kurulmuştur” (İldırar, 2004: 122). Bu ajanslar, One North East (NEA), North West Development Agency, Yorkshire Forward (YHA), Advantage West Midland (WMRA), East Midland Development Agency (EMDA), East of England Development Agency (EEDA), South East England Regional Development Agency (SWRA) ve Londra Development Agency (LDA)’dır. (Harding, 2006: 139). Bu ajanslardan biri İngiltere’nin kuzey doğu bölgesinde kurulmuş olan kalkınma ajansıdır. “North West Development Agency (NWDA)’nın (2008 yılı itibariyle), 15 kişilik bir yönetim kurulu bulunmaktadır” (www.nwda.co.uk). Yönetim kurulu üyeleri alanlarında uzmanlaşmış, iş, eğitim, ticaret odaları ve sendika temsilcilerinden oluşmaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin büyük bölümü iş hayatında bulunmuş kişiler arasından, geriye kalan üyeler ise bölge yönetiminde, eğitim sektöründe, kırsal kesimde, gönüllülük gerektiren sektörlerde, sendikal veya derneklere görev almış kişilerden seçilmektedir. Ajansta bir de danışma kurulu görev almaktadır.

Danışma kurulunun oluşumu, gazete yoluyla ilana çıkılmakta ve başvurular merkezi hükümet tarafından mülakatla belirlenmektedir. Sonrasında danışma kurulu, yönetim kurulunu seçmektedir. Yönetim kuruluna seçilen kimse, kendi ekibini kurmaktadır. Başkan maaşlı olarak görev yapmaktadır (Kayalıoğlu ve diğ., 2008: 12). Ajansın toplam personel sayısı 417’dir. Bu ajans da İngiltere’deki Londra Kalkınma Ajansı haricindeki diğer ajanslar

gibi bakanlık dışı kamu kurumu niteliğindedir. Bir başka deyişle “NWDA özerk örgüt niteliğindedir” (Turan, 2006: 208). Ajans doğrudan bakan ve parlamentoya karşı sorumludur. İngiltere’deki “BKA’ların finansman kaynakları, 2002’de çıkarılan ve Tek Çanak (Single Pot) olarak da adlandırılan tek program (single programe) ile yeniden düzenlenmiştir. Bu program ile BKA’nın ayrı ayrı bakanlıklardan sağladıkları fonlar tek bir çatı altına alınmıştır (Çakmak, 2006: 123). Bu kanun gereğince, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Başbakan Yardımcısı Ofisi, Çevre, Gıda ve Kırsal İşler Bakanlığı, Eğitim ve Beceri Geliştirme, Birleşik Krallık Ticaret, Yatırım, Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı’ndan kaynak sağlamaktadır. “North West Kalkınma Ajansına 2005–2006döneminde 564 milyon sterlin, 2006–2007 döneminde 591 milyon sterlin kaynak sağlamış, 2007–2008 yılları için ise 604 milyon sterlin fon transfer edilecektir (Harding,2006: 143). Ayrıca ajans, AB yapısal fonlarından da kaynak sağlamaktadır. “2007–2012arası dönem için yaklaşık 600 milyon sterlin fon sağlamıştır” (Kayalıoğlu ve diğ., 2008: 12). Ancak ajans bu fonu belirlenen projeler için harcamaktadır. Bu projeler (Harding, 2006: 143):

- Terk edilmiş(örn. kirlenmiş) alan iyileştirilmesi,
- İşletme ve bilim parklarının geliştirilmesi,
- Kentsel ve kırsal alanlarda fiziksel yenilenmesi,
- Turizmin teşvik edilmesi,
- Yeni başlayanlar da dâhil olmak üzere işletmeleri finansman ve danışmanlık yoluyla desteklenmesi,
- Öğrenim ve beceriler konseyleri ile ortak olarak, diğer aktif işgücü piyasası önlemleri ve eğitim alanlarında gerçekleştirilenlerdir.

Özel sektörle çok yakın çalışması nedeniyle NWDA, iş dünyasının ihtiyaçları ile hükümet politikaları arasında bağ görevi görmektedir. Tüm görevlerini maddeler halinde sunmak gerekirse şu şekilde sıralanabilir (Kayalıoğlu ve diğ., 2008: 8):

- Bölgedeki iş hacminin büyümesini ve yatırım teşvik edilmesini sağlamak,
- İnsan kaynakları arz ve talebini eşleştirmek,
- Ekonomik kalkınma için gerekli koşulları oluşturmak,
- Bölgenin etkin ve iletişim altyapısını güçlendirerek erişebilirlik imkânlarını artırmak,
- Bölgenin sunduğu hayat kalitesini yükseltmek olarak sıralanmaktadır.

North West Kalkınma Ajansı’nın başarı ile gerçekleştirmiş olduğu birçok proje bulunmaktadır. Bu projelerden bazıları ajansın resmi internet adresinden özetlenmiştir (www.wnda.co.uk):

Ajansın bölgede ulusal hükümet ile birlikte çalıştığı projelerden birincisi, nükleer laboratuvar açılmasıdır. Projede, bölgedeki nükleer çalışmaların yapılması için bir laboratuvar kurulmasından bahsedilmektedir. Laboratuvar çalışmasının önemi ajans tarafından şu şekilde ifade edilmektedir; “Kuzeydoğu ve Batı Cumbria nükleer çalışmalar için mükemmel bir bölgedir. Ayrıca bölge İngiltere’deki nükleer çalışmaların % 50’sinden daha fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Bölge İngiltere’nin rekabetçiliğini sürdürmesinde hayati role sahiptir” (www.wnda.co.uk). Bu projede bölge teknolojik tecrübeye sahip olmaktadır. İkinci proje ise, “Büyümedeki Biyomedikal Sektörün Büyümesi” başlığıyla verilmiştir. Ajans, kalkınma programının bir kısmı içerisinde yer alan biyo-teknolojilerinin bir parçası olan bionow adına Merseyside Speke’de Ulusal Biyo üretim Merkezi’nin kalkınması için

34 milyon sterlin harcamıştır. Merkez, İngiltere’de yer alan yeni biyoteknolojik şirketlerin ve biyoteknik ilaçların geliştirilmesi için eşsiz hizmetler sağlayan ilk merkezdir. Bu projede ajans bölgenin sağlık sektöründe yatırımlar yapmaktadır. Aynı zamanda sadece ajansın kendisi değil, bölge dışından da fon kaynaklarını bölgeye çekmektedir.

NWDA, medikal araştırmalarla enfeksiyon hastalıkları ve yeni bir tropikal merkezin yaratılması için, Liverpool Tropikal Tıp Okulu’na 9 milyon sterlin yatırım sağlamıştır. Tropikal ve enfeksiyon hastalıklarının teşhis ve tedavisinde dünyanın önde gelen enstitülerinden biri olan ve uluslararası araştırma programında yer alan okulun kaynak fonuna Bill ve Melinda GATES tarafından 29 milyon sterlinlik önemli bir bağış da yapılmıştır.

Üçüncü proje, “Yatırımlardaki Cazibe” başlığıyla verilmiştir. Ajans 2002’den beri,200’den fazla yabancı yatırımcıyı bünyesinde barındırmaktadır. Kuzeybatı bölgesi 2002ve 2007 yılları arasında yatırımcılar vasıtasıyla işlerin çekiciliğinde İngiltere Bölgesi’nde yüksek bir performans göstermektedir. NWDA, Küçük ve Orta Ölçekli Yatırım sektöründe büyümeyi sağlayan sermaye fonlarının teşebbüsü vasıtasıyla olağanüstü işlerin başlamasını sağlamıştır. 2002 yılından itibaren özel sektör yatırımcılarına 149 milyon sterlin, diğer yandan 96 şirkete ise 28,5 milyon sterlinyardım yapılmıştır. Bu proje ile bölgede faaliyet gösteren işletmelerin ekonomik zorluklara karşı koymaları sağlanmaktadır. Bu durum bölge ekonomisinin canlı kalmasında rol oynamaktadır.

“Kırsal Devrim” ajansın dördüncü projesidir. 2001’de meydana gelen krizin kırsal kesim üzerindeki etkileri daha sert olmuştur. İngiltere’de çıkan olayların yarından fazlası Cumbria’da meydana gelmiştir. Krizin etkisiyle iş için 270 milyon sterlin fon aktarmıştır. NWDA, kırsal çeşitliliğe odaklanmış ve 100 milyon sterlini kırsal kalkınmanın sağlanması için kullanmıştır. Toplamda 4400 iş imkânının yaratılması ve korunması, 750 işletmenin tesis edilmesi için yardım etmiştir. Bunun yanında 7000 iş imkânı için özel sektör yatırımcılarının da ivme kazandırmasıyla 10 milyon sterlinden fazla kaynak kullanılmıştır. Proje ile bir önceki proje ile bağlantılı olarak firmalara ekonomik kalkınmasına destek sağlamıştır.

Örnek proje olarak seçilen son proje “İklim Değişikliğinin Temeli”dir. Çağımızın en büyük küresel sorunlarının basında yer alan iklim değişikliğinin farkına varılmıştır. Ajans bu doğrultuda 2020 yılına kadar bölgede baş gösteren iklim değişikliği üzerine İklim Değişikliği Hareket Planı’nın geliştirilmesini öngörmüştür. Buna ilaveten bölgede yaşam standardını yükseltmek ve doğal yaşamın korunmasında önemli rol oynamaktadır. Ormanlardan sorumlu komisyon ile birlikte çalışan ajans, ülkenin en geniş programlarından biri olan Ada’yı yeniden kazanma programı için Newlands’a 59milyon sterlin yatırım yapmıştır. Ajans, ormanlık alanın toplumun yaşadığı bölgenin dışındaki ‘Kahverengi Alan’ olarak tanımladığı 900 hektardan daha fazlasını yeniden ormanlık alana dönüştürmek için hala çalışmaktadır. Bölgenin çevresel faktörleri ön plana çıkan proje ile bölge halkının yaşam alanına katkı sağlanmaktadır.

Ajans, bahsi geçen projelerin hazırlanması, uygulanması ve diğer ülkelerle sürekli iletişim halinde olması maksadıyla ofisler kurmuştur. ABD’de 4 adet, Kanada, Hindistan, Japonya, Çin ve Avusturya’da 1’er adet olmak üzere toplam 9 adet irtibat bürosu kurmuştur.

9.3. Fransa ve İngiltere Örneklerinin Karşılaştırılması

İngiltere ve Fransa'daki bölgesel kalkınma ajanslarından örnekler seçilerek incelenmiştir. Bu ülkelerde faaliyet gösteren ajanslar ülkelerin yerel ve ulusal politikalarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar ve benzerlikler karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur.

— İngiltere'de bölgesel eşitsizliğin geçmişi Fransa'daki gibi eskilere dayanmaktadır. Ancak İngiltere'de ilk bölgesel politikalar 1980'li yıllarda; Fransa'da ise bölgesel politikalar II. Dünya Savaşı sonrası uygulanmaya başlanmıştır.

— Fransa'daki ilk ajans olan Alsace Kalkınma Ajansı 1950 yılında kurulmuştur. Bu ajans aynı zamanda Avrupa'nın da ilk ajansıdır. İngiltere'de aynı anda 8 ajans kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi ülkenin kuzeyinde North West Kalkınma Ajansı adıyla 1999 yılında kurulmuştur.

— Fransa'da ajanslar üstü bir kurum olan DATAR gibi bir kurum bulunurken, İngiltere'de bu şekilde ajanslar ve bakanlıklar arasında arabuluculuk rolünü üstlenen bir yapı bulunmamaktadır.

— İngiltere'de faaliyet gösteren ajanslardan 8'i bakanlık dışı kamu kurumu özelliği taşımakta iken, 1'i (Londra Kalkınma Ajansı) de belediyeler tarafından kurulan ajans niteliğindedir. Fransa'daki ajanslar ise belediyeler ve özel sektör tarafından kurulan kalkınma ajansı niteliğindedir.

— Fransa'daki ajanslara örnek olarak seçilen Alsace Kalkınma Ajansı'nın konseyinde, senato, valilikler, belediyeler, üniversiteler ve sanayi odaları gibi bölge dinamikleri bulunmaktadır. İngiltere'deki ajanslar da (Londra Kalkınma Ajansı hariç) benzer özelliklere sahiptir. İngiltere'de faaliyet gösteren ajanslardan örnek olarak seçilen North West Kalkınma Ajansı'nın yapısı da buna benzemektedir. Kurul üyeleri alanlarında uzmanlaşmış, iş, eğitim, ticaret odaları ve sendika temsilcilerinden oluşmaktadır.

— Her iki ülke ajanslarının bölgesel kalkınma amacını gerçekleştirmek için kullandığı fonlar farklı yapıdadır. Alsace Kalkınma Ajansı'nda bölgesel ve yerel hükümetler, özel sektör ve ajansların kendi gelirleri bulunmaktadır. İngiltere'de ise bakanlıklar tarafından kaynak oluşturulmaktadır. North West Kalkınma Ajansıve Alsace Kalkınma Ajansı, Avrupa Birliği'nin yapısal fonlarından projeleri için kaynak sağlamaktadır.

— İngiltere ve Fransa'dan seçilen ajansların faaliyetleri incelendiğinde Alsace Kalkınma Ajansı bölge kalkınması için hazırlanan projelere destek sağlamakta, North West Kalkınma Ajansı ise uygulanan projeleri bizzat kendisi hazırlamaktadır.

— Alsace Kalkınma Ajansı ve North West Kalkınma Ajansı'nın diğer ülkelerde faaliyet gösteren ofisleri bulunmaktadır. Bu ajansların amaçları bölgelerini tanıtmak ve o bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacak projeleri kendi ülkelerine yönlendirmektir.

10. SONUÇ

İkinci Dünya savaşı sonrası hem ulusların kalkınma anlayışında hem de bilim dünyasının kalkınma politikalarında farklılıklar meydana gelmiştir. Ulusların kalkınmasının, tek başına merkezi hükümet politikalarıyla gerçekleştirilemeyeceği, bölgesel kalkınmanın da gerekliliği anlaşılmıştır. Bu yüzden ülkeler ve bilim dünyası bölgesel kalkınma politikaları üretmeye başlamışlardır. Bölgesel kalkınma yaklaşımının, ülkenin kalkınma politikalarında yer almaya başlamasıyla, yerel/bölgesel dinamiklerin rolü de ortaya çıkmıştır. Dinamiklerin kalkınma sürecinde rol oynaması, bazı kurumsal

yapılanmaları da beraberinde getirmiştir. Bölgesel kalkınmada bölge dinamiklerinin görev alabilmesi için oluşturulan kurumsal yapılanmalardan birisi, “Bölgesel Kalkınma Ajansları”dır. Bölgesel kalkınma ajansları, Avrupa’da ilk olarak 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Farklı türlerde kurulan ajanslar Batı Avrupa, Orta Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerine XX. yy’ın ikinci yarısında hızlı bir şekilde yayılmıştır. Avrupa ve Fransa’nın ilk kalkınma ajansı olarak kabul edilen Alsace Kalkınma Ajansı ve 2000’li yıllara gelindiğinde faaliyetlerine başlayan North West Kalkınma Ajansı’nın birbirinden farklı özellikleri bulunmaktadır. Bu farklılıklarına rağmen kalkınma ajanslarının temel amacı doğal olarak bölgelerinin kalkınmalarını sağlamaktır.

Avrupa Birliğinin genelindeki bölgesel eşitsizlik sorununun bertaraf edilmesi için bazı hedefler belirlenmiştir. 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile AB bölgesel politikalarında, ekonomik ve sosyal alanda daha uyumlu bütünleşmeyi sağlamak ve bölgeler arası farklılıkları gidermek amacıyla 5 hedef belirlenmiştir. Ancak bu hedefler daha çok genel bölgesel kalkınma ilkeleri görünümündedir. Bu genel görünümünden 2000–2006 yılları arasını kapsayan 3 hedefle çıkmıştır. Bu hedefler ile Birliğin bölgesel politikalarının uygulanması gereken bölgelerin özellikleri daha net bir şekilde ortaya konulmuştur. Örneğin ilk 5 hedeften birincisi “Avrupa’nın geri kalmış bölgelerinin, Birliğin genel kalkınmışlık seviyesini yakalaması için düzenlenen çalışmalar desteklenecektir” düzenlenmiş ve doğrudan bölgelerin özellikleri ön plana çıkarılmıştır.

Avrupa Birliği ülkelerinden örnek olarak seçtiğimiz, Fransa ve İngiltere’de faaliyet gösteren kalkınma ajansları, ülkelerin yasal yapıları, bölge özellikleri gibi faktörlerden dolayı farklılık göstermektedir. Faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde Fransa’da ve Avrupa’da ilk kurulan kalkınma ajansı olan Alsace Kalkınma Ajansı daha çok proje üreten değil, projeleri destekleyen bir görünüm çizmektedir. Diğer yandan 1998 yılında İngiltere’de kurulan North West Kalkınma Ajansı ise projelere destek sağlasa da daha çok bölge kalkınması için kendisi proje üreten uygulayan bir yapıya sahiptir.

KAYNAKÇA

Bayraktar, F., (2001) Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye Tarafından

Kaydedilen Gelişmeler ve Avrupa Birliği İle Mali İlişkiler, Ankara.
www.tkb.com.tr/data/file/raporlar/ESA/GA/2001-GA/GA-01-06-11_ABye_Uyelik_Surecinde_Turkiye.pdf.

Berber, M., (2006), İktisadi Büyüme ve Kalkınma, 3. Baskı, Trabzon, Derya Kitabevi.

Berber, M., ve Çelepçi E., (2007) “Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar; Kalkınma Ajansları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”
www.metinberber.com/kullanici_dosyaları/file/12.doc Ekim 2007.

Creation, Development and Management of RDAs, Does it have to be so difficult; (2008),
www.eurada.org/site/files/RDA/Creation%20development%20and%20management%20of%20RDA.pdf, Kasım 2008.

Çakmak, E., (2006) Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, 1. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.

DATAR Role to prepare the state policies; (2008)
www.diact.gouv.fr/fr_1/actualites_50/toutes_unes_52/publie_son_246.html

Demirci, G. A., (2005), Farklı Ülkelerde Bölgesel Kalkınma Ajansları, (Der: Menaf Turan), 5.Baskı, Ankara, Paragraf Yayınevi.

Dinler, Z., (2005), Bölgesel İktisat, Ekin Kitabevi, 7. Baskı, Bursa.

Economie Le portail de la création d'entreprise en Alsace; (2009), www.regionalsace.eu/dn_economie/ocre.html

Eraydın, A., (2003), Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler, (Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Tebliğleri), Cilt 1, Denizli.

Ercal, M., (1978), Bölgelerarası Dengesizlik ve Doğu Kalkınması, 1. Baskı, İstanbul.

Greenwood, J. Pyper R., (2002), "New Public Administration in Britain" London, www.amazon.co.uk/Public-Administration-Britain-John-Greenwood/dp/0415236800-212k.

Han, E., ve Kaya A., (2006), Kalkınma Ekonomisi, 1. Baskı, Ankara, Nobel Dağıtım.

Harding, R., (2006), "İngiltere ve Romanya'da Bölgesel Kalkınma Ajansı Deneyimleri", Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Ankara s.137-160.

Ildırar, M., (2004), Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayınevi.

İktisadi Kalkınma Vakfı; "Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası", www.ikv.org.tr/pdfs/85dc8f96.pdf?ref=carstuning.biz

Karasu, K., (2005), İngiltere'de Bölge Kalkınma Ajansları, 5. Baskı, Ankara, Paragraf Yayınevi.

Kayaloğlu, H., ve Taşkın M., (2008), "İngiltere Northwest Bölgesi Kalkınma Ajansı Çalışma Ziyareti, Faaliyet Raporu", 2008. www.izka.org.tr/files/IZKA_RAPOR_INGILTERECALISMAZIYARETI.pdf

Kumral, N., (1993) Bölgesel Gelişme Politikası Aracı Olarak Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği; (1993) "Türkiye'de Bölge Planlamasının Evreleri", Levent yayıncılık, Ankara.

Morgan, K., (2002), "The English Question: Regional Perspective on a Fracture Nation", *Regional Studies*, ss. 797-810.

Reeves, Teresa, (2006), "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bölgesel Kalkınma" (Bölgesel Kalkınma Sempozyumu), Ankara, s.39-49.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı; (2000), (Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu), Ankara www.ekutup.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3095/oik523.pdf, Mart 2008.

Tutar, F., Demirel M., (2007), Yerel Ekonominin Yerel Aktörleri; Bölgesel Kalkınma Ajansları", Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, S. 2, 1, s.65-83.

Turan, M., (2005), Bölgesel Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?, Paragraf Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

Türkmen, D., (2004), "Alsace Bölgesi'ni ve Alsace Kalkınma Ajansı'nı Tanıyalım" www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/F2B601CC-610C-4281-9D25-3747E8C11AF9/4124/alsace.pdf

Uğurlu, A. N., (1992) “Avrupa Topluluğu Bölgesel Politikası, Yapısal Fonlar ve Bu Fonlardan Türkiye’nin Yararlanma Olanakları”, DPT. www.ekutup.dpt.gov.tr/uztez/ugurlun.html - 4k

Uzay, N., (2005), Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi.

Yavilioğlu, C., (2002), “Kalkınmanın Anlam bilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s.59-77.

www.nwda.co.uk/who-we-are/the-board.aspx (2009)

www.ab.gov.tr/index.php?p=87&l=1 (2009)

www.alsace-development.com/content/why-alsace%C2%A0#1 (2014).

www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcuma15.doc (2009)